

Pioneeriretki Varangille

17. - 23.10.1986

Tämä on kertomus imatralais-simpeleläisen tutkaparin (Jukka Jantunen & Jari Kontiokorpi) lähes valmistelemattomasta linturetkestä Norjan Varanginvuonolle, kertomus siitä kuinka pikku vastoinkäymiset ohitetaan ja kuinka vaiherikas voi pikku retki (3 200 km) olla. Motivoijana retkeen oli vuosisadan surkein lintusyksy EK:ssa ja aito halu selvittää mitä lokakuisella Varangilla on tarjottavanaan, sillä tietääksemme eivät suomalaiset ole aiemmin myöhäissyksyisessä Varangissa vierailleet. Ja sitten itse retkuiluun.

Oli lokakuun 16. päivän ilta. Puhelin soi Jantusella:

- Mie
- Nii se pitikii, Jarska täällä
- No mitä uutta?
- Ostin ajoneuvon, lähetääks Norjaan?
- Sopii, milloin?
- Huomenna
- Ai, on se vähän äkkiä mut kyl se onnistuu
- Sovittu, niinkö?
- Joo, monelta?
- Illalla seitsemältä
- Se käy, nähdään
- Nähdään

Vuorossa oli vuorokausi kiihkeää valmistelua ja levotonta odotusta. Pekka "kiitollinen" Punnoselta muutama Lapin vinkki, Pekka itse vapaamatkustajaksi Rovikselle ja matkaan.

Jos valmistelut olivat vauhdikkaat niin sitä oli myös retken alku. Punainen latsku jauhoi tasaista 80 km/h vauhtia ensimmäiset 30 km, jonka jälkeen Niran risteyksessä lähti vauhdissa vasen takarengas alta pois! Konza kovana kuskina hallitsi Ladan kuin Nigel Mansell F-ykkösen ja piti auton tiellä. Puolen tunnin etsiskelyn jälkeen rengas löytyi metsästä, pölykapseli ja mutterit matkassa. Voi sitä ilonpitoa! No ei siinä muu auttanut kuin heittää renku alle ja jatkaa matkaa.

Matka sujui niin ettei mitään. Latsku heijasi kuin merisairas kameli, mutta kulki kumminkin. Joensuussa astuin minä rattiin ja 20 km ennen Nurmesta oli minun vuoroni näyttää kuskintaitoni kun vasen etu- ja oikea takarengas puhkesivat yht'aikaa. Vaihdoimme sadatellen taakse vararenkaan ja pysäytimme ensimmäisen auton.

- Tartteis vähän apua
- Siltähän se näyttää
- Onks teil saman koon renkaita?
- On oman muttei teijän
- Harmi

Muutamien minuuttien päivittelyjen jälkeen Konza ja rengas lähtivät pysäytetyn auton kyydissä Nurmekseen etsimään yöhuoltamoita - ei löytynyt. Lähin olisi ollut Kuopiossa ja Konza olisi sinnekin päässyt jos olisi halunnut.

- No vierääks me sut Kuopioon?
- Ei tartte
- Jaa, olkoon. Tykkääks AC/DC:stä?
- Tykkään
- Otaks lonkun?
- Otan. Otakkeks te rahaa?
- Ei me
- No kiitti kuitenkin

Nälissämme vaan emme janoissamee nukuimme yön latskussa. Aamulla heräsimme kylmään ja kosteaan. Kuitenkin huonosti nukuttu yö tekee ihmeitä aivoissa ja Konza löysi jostain pienen pumpun, pumppasimme ja keplottelimme itseme Nurmekseen. Siellä hankimme 2 uutta sisuskumia ja yhden talvirenkaan pilkkahintaan, mikä suuresti ilahdutti retkulaisten köyhää mieltä, vai oliko se köyhien retkulaisten mieltä. Retken kultamuna sille mekaanikolle, joka auttoi meitä vaikka liike oli kiinni ja hän itse tekemässä omaa remonttia omaan autoonsa. Pohjois-karjalaiset ihmiset ovat tunnetusti mukavaa väkeä.

Nurmeksesta irtosimme aamu kymmeneen mennessä ja nyt oli reissussa ensi kerran menemisen makua. Matka taittui vauhdilla ja jo ennen iltaa olimme Roviksella. Ensimmäiset kunnon linnutkin sattuivat silmiimme mm. Pudasjärvellä merikotka ja Ranualla 83 joutsenta. Ilta meni Rovaniemeä ja yhdeksää TV-kanavaa ihmetellessä puhumattakaan Punnosen saunasta, joka tuntui kolmannelta taivaalta.

Sunnuntaina hyvästelimme "kiitollisen" ja suuntasimme ladan keulan heti aamulla kohti pohjoista. Ensimmäinen pysähdyspaikka oli Porttipahdan tekojärvi, jossa on aina merimetso tai -kotka. Mekin näimme - korpin.

Seuraava kohteemme oli Tankavaara ja sen luontopolku. Totesimme olevan aivan saman retkeili sitä sitten koskemattomassa kairassa tai opastetulla luontopolulla, sillä kummassakin pystyy näköjään eksymään, me ainakin. Ei meitä pikku eksymiset kyenneet lannistamaan, päinvastoin, sillä autolle kömmittiin suu virneessä eikä ihme kun hortoilumme tunturissa palkittiin lapintintillä, hiiripöllöllä, riekolla ja 50 linnun kirjoloxia-parvella!

"Kiitollisen" Lapin vinkit arvioitiin uudelleen siinä vaiheessa kun tien päästä oli Kiilopäälle pikku kipaisun sijaista toista kilometriä, lunta 10 - 50 cm ja meillä kummallakin jalat jo ennestään kipeät. Huipulta lumi lensi vaakasuorassa ja näkyvyys oli n.30 km. Löysimme kuitenkin yhden kiirunaparven jäljet, emme lintuja. Kiilopään mielenkiintoisin havainto oli lähes tunturin laelle eksynyt orava!

Kiilopäältä kiisimme kiireellä pohjoiseen. Ivalossa tankattiin, Inarissa ostimme keltaista jaffaa ja näimme reissun kauneimmat neitokset, joten terkkuja vaan sinne Inariin. Iltahämärissä naureskelimme Utsjokelaista aarnimetsää, kiroilimme tietöitä ja saavuimme Utsjoki-cityyn, jossa ei ollut edes bensa-automaattia. Nuorgamissa oli Suomen pohjoisin baari, jota emme testanneet, koska Utsjoen kunnassa on keskiolutkielto, ja näimme Suomen pohjoisimmat giltsit (ei paljon kehumista).

Norjaan saavuimme pimeällä ja Polmakissa törmäsimme ihmeeseen nimeltä korttiautomaatti. Ei siitä Suomi-poika bensaa saa. Passitimme Polmakin (ja koko Norjan) hornaan, ohitimme Skipagurran menestyvän australialaiskaupungin ja saavuimme Orankipohjaan (=Varangebotn). Täällä oli seteliautomaatti ja sitä testattiin. Olin juuri tunkemassa satakruunusta koneeseen kun Konza nappasi kiinni bensaletkusta ja se jäi käteen.

- Hei, tää irtos ja täs on joku signal-nappi. (Painallus). Oho! Se lähti käyntiin
- No säästyypä satanen. Tankkaa
- Tankkaan. Kato onks tää firma auki
- Kiinni on
- Täyteen tuli
- Äkkiä pois täältä!

Joten halvalla tankki täyteen ja matka jatkui. Nenäkylässä (=Nessby) nukkumaan käydessämme hiipi epäily mieleen.

- Kuule
- Niin?
- Se tankkaus ei kai ollut ihan normaali
- Ei kai?
- Joo joo
- Mennääks takasii?
- Ei. Tehty mikä tehty
- Nukutaa sit niiku rikolliset
- Mites ne nukkuu?
- Hyvin

Yö meni painajaisia nähden ja aamulla heräsimme kovaan tulen vinguntaan ja epämääräiseen kitskuntaan.

- Hei merisirrejä!!!
- Seurasi puolipukeinen singahdus ulos
- Joo, kymmeniä
- Joo ja rissa
- Joo ja toinen
- Joo ja syömään
- Joo

Herkullisen aamiaisen (pullaa, leipää ja keltaista jaffaa) keskeytti lampunjalkoja kaupustellut norjalainen, jolle sanoimme viisaasti: "Vi förstår inte. Adjö!" Kalusto mukana könsimme kirkon niemeen ja aloitimme stajjin. Aamupäivä Nessbyssä oli mieltä kohentava ja seuraavassa parhaita havaintoja: myrskylintu 1, merimetso 30, haahka 200, allihaahka 6, allia 200, pilkkasiipi 50, merikotka 1, merisirri 300, leveäpyrstökihu 1ad, iso-/grönlanninlokki 1, pikkukajava 150, ruokki 15, pikkuruokki 20 ja lunni 6. Lisäksi kiinnitimme huomiota mielenkiintoiseen vesilintujen muuttovirtaan, joka kulki vuonon pohjukkaan ja sieltä korkealla mantereen yli länteen päin. Tätä reittiä pitkin muutti 1050 vessua. Suomen puolella Nuorgamissakin voisi nähdä kohtuullista vesilintumuuttoa.

Nessbystä jatkoimme Vesisaareen aina välillä pysähdellen. Eräs pysähdyspaikka n. 10 km ennen km ennen Vesisaarta jäi erityisesti mieleen, sillä paikalla mesoi 70 kyhmyhaahkaa, 200 haahkaa, haahkaa, 100 merisirriä, 1 jää- ja 1 amerikanjääkuikka. Vesisaari tarjosi upeat allihaahkamassat allihaahkamassat yht. 800 lintua. Merisirrejä kitskui rannoilla 700 ja myrskylintuja viipotti merellä merellä 10. Muita mukavia olivat retken ainoa isokoskelo, retken ensimmäinen pulmunen ja ja lahdella polskineet 600 haahkaa ja allia.

Ekkeröyan tietämällä näimme taas merikotkan, 450 allihaahkaa, 400 allia ja retken ensimmäisen ensimmäisen suunnatonta mielenkiintoa osakseen saaneen karimetson. Matkalla Hamningbergiin Hamningbergiin saimme mässäillä mm. allihaahkoilla, rissoilla ja jo vähän liiankin tutuiksi tulleilla tulleilla merisirreillä. Aivan Hamningbergin tuntumassa pääsivät maisemat ohittamaan linnut linnut mielenkiintomme kohteina (ennen kuulumatonta). Valtaisast kivirakat ja kallio jyrkänteet jyrkänteet olivat viedä jopa kuskinkin ajatukset ajamisesta pois - ja auton tieltä. Itse kylä oli

oli surkea 25 "hökkelin slummi", jonka ristimme Heinekenbergiksi. Asetuimme nukkumaan aivan tien päähän. Alkuun ei uni tahtonut tulla silmään, sillä tuuli huojutti autoa niin, että pelkäsimme sen kaatuvan!

Aamulla nousimme ennen aurinkoa, joka ei koko reissun aikana edes näyttäytynyt, ja aloitimme aloitimme stajin jo kuudelta. Hamningberg tarjosikin ehdottomasti retken upeimmat aamuhetket. Kapisen kallioilla liukastelun ohessa stajiasimme melkoisen muuton, jonka pääosissa olivat allit 3200, ja ruokkilinnut 700. Suurinta mielenkiintoa herättivät 7 jäägaviaa, joista 4 määritettyä jääkuikkaa yht'aikaa paikallisina, 2 pohjankiislaa, 100 pikkuruokkia, 95 lunnia, 10 isolokkia, ja tietenkin yksinäinen kyhmyhaahkanaaras. Muita muuttajia olivat kuikat ja kaakkuri, 20 myrskylintua, 2 kihua, 110 falaa, joista 24 karimetsoa, ruokit, rissat ja haahkat.

Iltapäivällä lähdimme Vardohön. Poistuessamme otimme pakolliset maisemakuvat ja näimme näimme peräti yhden ihmisen. Matkan ainoa havainto oli se, että Vardon tunnelissa korvat korvat naksuivat kuin kastanjetit. Ajoimme auton saaren takaosaan verkonkuivatustelineiden verkonkuivatustelineiden kupeeseen. Täällä pääsimme ihailemaan sataa jäykkäsiipistä myrskylintua ja muutamaa isolokkia. Muita illan huveja olivat lampaiden hätistely autosta ja ja futiksen peluu turskanpäällä.

Aamun iloisiin yllätyksiin kuului lammaspaimen, joka kyseli norjaksi oliko autossa kylmää, tulimme kalalle ja oliko meillä ollut tuuria (hanityyr, hanityyr). Ristimme miehen oitis Oivin Oivin Tyyriksi. Vardon satama oli pullollaan lokkeja ja sataman reunamilla puljasi runsaat 500 500 vesiäistä. Parasta antia olivat vähintään 20 eri isolokkia, 200 myrskylintua, merikotka ja ja lukuisa joukko rohkeita riskilöitä ja karimetsoja.

Filmin loputtua alkoi Vardossa oikea sirkus. Kello 8.55 revimme raivoisesti erään sekataravakaupan ovea kunnes tajusimme kellon olevan Norjan aikaa vasta 7.55. Sisällä ollut ollut nainen kuitenkin aukaisi oven ja alkoi myydä meille. Kun nainen ei osannut englantia, kasasi englantia, kasasi hän kaikki filmit tiskille ja sanoi norjaksi valitkaa siitä. Me totesimme: "Ei oo oo oikeeta. Lähetään". Toisessa liikkeessä mies osasi englantia, muttei omistanut oikeanlaista oikeanlaista filmiä. Kommenttimme: "You don't have black-and-white film! Oh shit!". Mies kakisteli kakisteli hetken, naurahdi ja neuvoi meille missä on paikallinen filmbutik. Eivät Vardoläiset paljon paljon kaupunkiaan tunne, sillä muutkin neuvoivat samaan paikkaan ja siellähän se oli - Fiskarnas Bank (retkeläisten kielitaitoa ei sovi epäillä)?!

Irtaannuimme Vardosta filmittä ja matkasimme kohti Nessbytä. Hieman Indre Kilbergin jälkeen jälkeen huomasimme vesikivellä istuvan halin. Pysäytimme auton ja lisäsimme listaamme retken retken ranking kakkosen (1. Gav imm), kun aivan neniemme editse rantaviivaa seuraten viipotti viipotti rusti, joka matkalla vielä nappasi merestä jonkin vesilinnun ja katosi niemen taa. Loppumatka Nessbyhyn sisälsi filmin ja bensan hankinnat Vesisaaresta sekä unohduksen testata unohduksen testata norjalaista olutta. Havaintopuolelta mainittakoon 600 allihaahkaa, 170 170 kyhmyhaahkaa, 1000 haahkaa ja muutamat pikkuruokit.

Nessbyssä kahden tunnin stajin tuotti vielä 80 pikkuruokkia, 10 lunnia, etelänkiislan, kihun, 15 kihun, 15 spectaa ja mukavan (yht. 400 W) lokkimuuton. Lokit menivät samaa reittiä kuin ensimmäisen aamun vesiäiset. Määritysoyillisesti mielenkiintoisimmassa parvessa matkasi 2 matkasi 2 kalalokkia, 3 pikkukajavaa ja 3 naurulokki, kaikki ad-lintuja.

Illan hämärtäessä alkoi kotimatka todenteolla. Varangebotnissa ohitimme vauhdilla erään tietyn tietyn bensaaseman. Lähestyimme tullia ja rajaa kovin hermostuneina ja keskustelukin oli väkinäistä.

- Kato Tenojoki
- Niinpä onkin
- 20s myöhemmin
- Kato Tenojoki

- Joo, sehän se
20s myöhemmin
- Kato Tenojoki
- Ihan tosi?

Tullissa ei kuitenkaan kukaan odottanut punaista ladaa, joten viimeiset 200 Norjan metriä kiidettiin tällä pohjassa. Ei ollut riemulla rajoja kun saavuimme rakkaaseen koti-Suomeen. Myöhemmin saimme vahvistuksen olettamuksellemme ettei rikosta sittenkään tapahtunut. Nuorgamissa rynnimme heti kauppaan, täytyihän sitä keltaista jaffaa ja suklaata saada. Muutakin murkinaa hankittiin ja ateriointi suoritettiin kaiken kansan näkyvillä keskellä kaupan parkkipaikkaa. Ruokailun päätteeksi norjalaistytöille kotona ollaan- silmäniskut ja matka maistui.

Utsjoki-Inari väli meni todella vauhdikkaasti pariin otteeseen hiuksen hienosti bussia väistäen. Kiihtyvässä lumisateessa ohjasimme latskun Koitospään (=Kaunispää) laelle, jossa pikku piruettien jälkeen lada asetui ja nukahdimme kylmästä tutisten.

Aamulla heräsimme uskomattomaan turskan ja paskan (guano) hajuun, joka oli vaivannut meitä aina Vardosta asti, mutta tuntui nyt saaneen jostain aivan uutta pontta. Avattuamme makuupussit autossa seurasi äärettömän nopea autosta ulostautuminen hajun ylitettyä sietokykymme. Koitospää näytti lohduttomalle kiirunamestalle ja puolen tunnin kuulauksen jälkeen olimme vakuuttuneita siitä, ettei Koitospäällä ole koskaan kiirunaa ollutkaan.

Toivomme heittäneinä ajoimme Tankavaaraan, jossa pikakierros metsässä tuotti 2 kuukkelia ja 10 kirjoloxiaa. Jossain Porttipahdasta etelään tapasimme 40 pulmusta. Lada jyysti tasaista toistasataa, maisema vaihtui, keltainen jaffa ja rinkelit menivät hyvin kaupaksi. Kuusamossa oli tien varressa metso, joka jäi retken viimeiseksi merkkihavikseksi.

Ämmänsaaressa oli pari liftarityttöä.

- Hei otetaan noi kyytiin
- Hulluko oot? Tää auto haisee turskalle
- Ja paskalle kans. Oot oikeessa, ne pyörtyis

Seuraavalla huoltamalla pysähdyimme, täytimme tankin ja Konza osti Wunderbaumin-hajusteisuuden.

- Päivää
- Päivää, 30 litraa ysikakkosta
- Entä muuta?
- Tarteis jonkun hajusteen kun miul on Jantune kyyvissä

Näin loppumatkasta tuli ehkä aavistuksen miellyttävämpi, joskin tämä uusi "tuoksu" kävikin vähän nenään. Jännitystäkään ei viimeisiltä kilometreiltä puuttunut kun kone alkoi naputtaa Sotkamossa ja Imatralla se huusi jo viimeisiään. Perille kuitenkin pääsimme ja hyvä niin (?), koska muutoin ette voisi tätäkään tarinaa lukea.

Lopuksi todettakoon, että Varanki on antoisaa retkeilymaastoa myös lokakuussa, joskin esim. isolokin ja kyhmyhaahkan muutto oli vasta alussa. Ehkä marraskuisessa Hamningbergissä voisi nautiskella spectojen massoista ja pohjoisista rarilokeista. Lisäksi retkestä saisi antoisamman uhraamalla enemmän aikaa Suomen Lappiin. Esitän tässä vielä Norjan puolella nähtyjen lintujen lajiluettelon yksilömäärineen.

– Jukka Jantunen

Kuikka	3	Leveäpyrstökihu	1
Kaakkuri	1	Stercorarius sp	3
Jääkuikka	5	Pikkukajava	800
Amerikanjääkuikka	1	Naurulokki	12
Jääkuikkalaji	3	Kalalokki	250
Gavia sp	17	Harmaalokki	2000
Myrskylintu	232	Merilokki	600
Merimetso	75	Isolokki	30
Karimetso	55	Iso-	
Phalacrocoras sp	130	/Grönlanninlokki	2
Mustalintu	6	Etelänkiisla	1
Pilkkasiipi	63	Pohjankiisla	2
Haahka	2400	Uria sp	50
Kyhmyhaahka	187	Ruokki	46
Allihaahka	1800	Lunni	104
Alli	5000	Uri/Alc/Fra	400
Tukkakoskelo	16	Riskilä	204
Isokoskelo	1	Pikkuruokki	190
VL sp muutolla	1650	Talitiainen	10
Merikotka	4	Varpunen	80
Tunturihaukka	1	Pulmunen	3
Merisirri	1600	Varis	150
		Korppi	250